

İpek Yolu'nun Durağı Gümüşhane Süleymaniyesi

Gümüşhane Valiliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

İpek Yolu üzerinde bulunması ve maden ocaklarına sahip olması nedeniyle 15. Yüzyıldan itibaren Avrupalı tüccarların önemli uğrak yeri olan, Eski Gümüşhane (Süleymaniye) çok sayıda kale ve manastırla tarih turizmi yönünden cazibe noktasıdır. Kökleri yüzlerce yıl eskiye uzanan ve tarihi eserleri ile kendinizi bir İpekyolu şehrinde hissettiren bu otantik mekânın her köşesinde fotoğrafını çekmek isteyeceğiniz bir şeylerle karşılaşacaksınız. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı devirlerinden günümüze kadar gelen tarihin parçaları, Süleymaniye'nin köşe bucak her yanında yüzyıllardır ziyaretçilerini seyretmektedir.

Gümüşhane şehrinin tarihsel olarak yer değıştirdiğı süreçte ikinci olarak

geliştiği bölge olan Süleymaniye Mahallesi 16.-20. yüzyıl arasında oldukça kalabalık bir nüfusa sahip olmuş, ilkçağdan itibaren önemli bir geçiş güzergâhı olan Trabzon-Erzurum yolunun ve çevresindeki madenlerin getirdiği avantajla zengin bir yerleşim oluşmuştur.

Eski Gümüşhane veya Süleymaniye olarak adlandırılan, yeni şehrin 4 km kuzeydoğusundaki bu yerleşimden günümüze ulaşan yapı sayısı oldukça az olmakla birlikte, yapısal bütünlüğünü koruyamamış harabeler ile yapı, bahçe ve istinat duvarları arkeolojik bir nitelik kazanmıştır. Süleymaniye Mahallesi, farklı inanışların yüzyıllardır kardeşçe yaşadığı bir yerleşim. Cami minareleri, kilise ve manastırlardan bir arada yükseldiği antik dönemden beri insanoğlunun iskân tuttuğu bir bölge. Binlerce yıldan beri işletilen altın ve gümüş madenlerinin varlığı yerleşiminin önemini artırmış. Özellikle Osmanlı Padişahı 4. Murat zamanında en parlak devrini yaşamış. Osmanlı-Rus savaşıdan sonra asıl yerleşim Harşit Havzası'na taşınmış ve Süleymaniye Mahallesi giderek zamanın yıpratıcı etkisiyle baş başa kalmıştır. Günümüzde restorasyon çalışmalarının devam ettiği sit alanı içerisinde sivil mimari örneklerinin yanı sıra pek çok tarihi yapıyı görebiliriz.

Tarihi mekânların atmosferinde bir labirentte dolaşır gibi adımlayacağımız Süleymaniye’de güzergâhımız üzerinde gezimizin ilk tarihi mekân olan Zeki Kadirbeyoğlu Konağı (İbrahim Lütü Paşa), 1861 yılında inşa edilmiştir Cephe düzenlemesi 19. yüzyıl Türk evi mimarisini yansıtan bina, kare planlı ve iki kat olarak tasarlanmış. Bahçesinde Paşa Hamamı bulunmaktadır. Gümüşhane Belediyesi tarafından restore edilmiştir.

Süleymaniye'nin eğri büğrü dar sokakları fotoğraflarınız için mükemmel birer stüdyo işlevi görür.1520-1566 yıllarına tarihlenen Süleymaniye Cami, Cami-i Cedid adı verilen mahallenin merkezinde, idari ve ticari yapılar ile şehir yöneticilerinin konaklarının bulunduğu bölgede yer almaktadır. Günümüzde de çalışır durumdaki tek camidir ve Süleymaniye Mahallesi'nin merkezi konumundadır. 1899 yılında restore edilen caminin yanı başında (güneydoğusunda) Eski Mescit-ilkokul Binası'nı görebilirsiniz. 2012 yılında çevresi restore edilen tarihi eserin bahçesinde ise Hacı Tahir Türbesi ile Mısırlıoğlu Türbesi bulunur. Sultan Süleyman Han Camiinden çıkıp sağa döndüğünüzde Ulu Camii'nin güneyindeki bahçe duvarına bitişik olarak inşa edilmiş olan sivri kemerli niş içerisinde yer alan çeşmeyi görürsünüz. Camiden çıkınca sizi karşılayan meydanın hemen altında Sulu Han'ın olarak adlandırılan yıkık yapı yerinde şimdi butik otel inşaatı yükselmektedir. Meydandan İbrahim Lütü Paşa Konağı altındaki yoldan yürüyerek devam ederseniz sizi ilk karşılayan yolun solundaki yıkık Saray Hamamıdır. Hamam 18. yüzyıl Osman hamamlarının tipik özelliğini yansıtan yapı; ılıkılık, soyunmalık, sıcaklık, halvet hücreleri, külhan ve tuvalet gibi bölümlerden oluşmaktadır. Sokağın köşesinden sola yani batıya dönerek kısa yokuşu tırmandığınızda, Ayana Mahallesi'ne gelirsiniz bu mahallenin başındaki Karaysar taşının yanındaki Zincirli Taş ha düştü, ha düşecek korkusu verir insana. İnanılırdı ki kudretten birbirine zincirle bağlanmıştır. Hemen sol tarafta 16. yüzyıla tarihlenen kentin ilk beylikler dönemi yapılarından biri olan Küçük Cami'nin önüne gelirsiniz. Sekizgen bir kubbeye sahip eserin mihrabı kesme taştan yapılmıştır.

Evliya Çelebi Eski Gümüşhane'de on bir mihrabın bulunduğunu belirtir. Bunlardan yalnızca beş tanesinin kalıntıları günümüze ulaşmıştır. Çeşitli kaynaklarda isimleri sayılan bu camilerin sayısı yedidir, fakat yerleri hakkında bir bilgi yoktur. Bu camiler Hamza Paşa Camii, Bülbül Han'ın yanındaki yabancıların kullandığı cami, Cami-i Cedid, Mehmet Ağa Camii Şerifi, Es Seyyid Ömer Ağa Camii ile bir kilise üzerine inşa edilmiş ve terk edilmiş harap haldeki bir cami ve Hızırilyas mahallesinde Paşa Camisi'dir.

Şimdi küçük sokaklar arasından ilerleyerek ana caddeye çıkın. Sağdaki ilk bina,

19 yüzyıl yapımı Ahmet Kaya Evi'dir. İki katlı binanın kapı ve pencere formu dikkat çekicidir. Metropolitan (Yönetim) Binası Süleymaniye Mahallesi'ni süsleyen yapılar arasından yokuş yukarı yükselmeye devam ettiğinizde Metropolitan (Hagios Georgios) Kilisesi'yle karşılaşacaksınız. İlk ismi Hagia Triada olan kilise, üç nefli ve bazilika tarzında inşa edilmiştir. Devamında hemen sağınızda etkileyici görüntüsüyle Rum Okulu (Metropolitan) bulunmaktadır. Şehrin görkemli geçmişini yansıtan bir diğer eser ise, 100 metre ilerdeki Metropolitan (Yönetim) Binası'dır.

Yönetim binasına 50 metre mesafede bulunan düzgün kesme taştan inşa edilen iki katlı bina halk arasında Sarı Mektep olarak anılan Okumuşlara ait konak bulunmaktadır. Trabzon Rum Okulundan sonra Karadeniz'in en önemli okulu olan yapı yerleşimin batısında, Hızır İlyas mahallesinde bulunmaktadır. Moloz taş malzemeli yapı olup, ahşap hatıllı ve içi sıvalıdır. Arkasında ise Hızır İlyas Çeşmesi ve Muammer Daloğlu Konağı yer alır. Bu noktadan sonra mahalle evleri arasından geçerek vadinin karşı tarafına doğru yürüyün. İlkbahar aylarında güçlü bir debiye sahip olan küçük çağlayanı ve tarihi Çeşme'yi geçtikten sonra patikanın kılavuzluğunda yerleşim merkezine yönelin. Biraz yukarda ismini vadiyi ikiye bölen dereden alan ve dokuz dere yatağı ile beslenen Musalla Deresi musalla (mevki) mahallesinin girişinde sizi Alaşa Çeşmesi ve diğer susuz çeşmeler, evler karşılar. Musalla Mahallesi üzerinden başlayan hafif meyilli Musalla Sırtı ve Sinek Taşı Sırtı ile birleşerek 2100 m'deki Aygır Gölü'ne patikalardan ulaşabilirsiniz. Mahallenin bahçelerinden Süleymaniye'yi daha rahat seyredersiniz.

Musalla'ya çıkarken sağa ayrılan bir başka patika ile varılan yol, iki eski konağın yer aldığı çarşı camii olarak bilinen Cami-i Sağır Mahallesine ulaştığını belirtelim. Musalla Dere yatağının kıyısında bulunan Kavaklık Hamam'ını geçtikten sonra toprak yola çıkın. Sağ çaprazınızdaki kayalık alanda Panaghia Kaya Kilisesi görüş alanınıza girecektir. Süleymaniye Mahallesi'ne kuzey cepheden hakim bir noktaya konumlanan kilise, küçük bin su kaynağının yanına moloz taş örülerek tek nefli olarak tasarılmıştır. Karşıda cami Sağır mahallesinde görünen konak Ali Erkan Evi'dir Çatı katıyla birlikte üç katlı görünüm deki yapı, geniş bir bahçe içine inşa edilmiştir. Kaya kilisenin alt tarafında Fahri Gümüşeli Evi yükselmektedir. İkinci kattaki pencere, konağa ayrı bir görsellik katar, evin arasından geçen sokağın köşesinde Süleymaniye Mahallesi' nin bir başka hamamına rastlayacaksınız. Soyunmalık sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşan Çaput Hamamı kompleksinin Süleymaniye Köprüsü'nün güneybatısındaki meskûn olmayan mevkidedir. Binanın inşa tarihi bilinmemekle beraber 17. yy. eseridir.

Çarşı camiine ait,sekizgen bir kaide üzerine inşa edilmiş bir kaide üzerinde kalan minareyi geçtikten sonra sağınızda üç nefli inşa edilen Timos Stavros Kilisesi belirecektir. Timios Stavros Kilisesi'nin doğusunda, Cami-i Sağır Mahallesi'nin güneyinde bir sonraki tarihi eser, Kemer Köprüyü geçerken 18 yüzyıldan kalma Dere Hamamını görürsünüz daha sonra yolun her iki yakasında Taş Mağaza 1 ve 2 Binalarını göreceksiniz. İlerde sağınızda eski taş döşeli yolda ise Eski Hükümet Konağı binasından kalan kalıntılar yer almaktadır. Söz konusu tarihi eser, dikdörtgen bir plan üzerine düzgün yontma ve moloz taşlarla inşa edilmiştir. Hükümet Konağı ve Suluhan duvar kalıntılarının doğusundaki yolun alt kısmında vakıf bahçesi'nin içerisinde Saray Camii kalıntıları mevcuttur. Gümüşhane'den gelen asfalttan karşıya geçerek kuzey istikametinde uzanan patikayı izleyin. Yerleşimin hemen dışına konumlanan Surp Karabet Ermeni Kilisesi, harabe halindeki görüntüsüyle zamana direnmeye çalışmaktadır. Eski Gümüşhane'nin tek Ermeni kilisesi olan yapı yerleşimin kuzeybatısında, Ermeni mahallesinin üst yamaçlarında bulunmaktadır.

Turun son bölümünde asfalt yola çıkmanız ve kuzeye doğru 300 metre ilerlemeniz gerekmektedir. Halk arasında Camgöz'ün Kilisesi olarak bilinen, Karaysar Taşı'na kısmen oyularak yapılan kilisenin güneyinde büyük bir manastır yapısı ile bu yapı yanında iki taraçadan oluşan bir bahçesi vardır. Agios Ionnas Kaya Manastır'ını ziyaret etmek için solunuzda yükselen patikaya girmek durumundasınız. Bir bölümü yıkık olan kilisenin ön cephesi ayakta. Yapı içerisinde çeşitli konularda freskler yer almaktadır.

Manastırın bulunduğu yükseltiden Gümüşhane Kent Merkezi ve Süleymaniye Mahallesi'ni farklı açılardan fotoğraflayabilirsiniz. Manastır çıkışında güneye kıvrılan belirgin patika sizi başlangıç noktanız olan meydana götürecektir. Bu arada mahallenin kuzeydoğu bölümünde Agios Theodoros Kilisesi 18. yy'da inşa edilmiştir. Eski Gümüşhane'ye çıkan yolda Müslüman mezarlığını geçtikten sonra yolun doğusunda yer alan yamaçlarda kısmen kaya içine oyulmuş olan manastırın bulunduğu mahalle Ayatodor adı ile anılmaktadır. Rüştüye Mektebi ile Musalla Deresi arasında kalan Dere Camii minaresi yakın tarihte restorasyon geçirmiştir. Halk arasında bir öğrenci minareden düşerek öldüğü için Kanlı Minare olarak da anılmaktadır.

Yolculuğun sonunda enerjimizi toplamak için pestil ve köme ikramı yapıyoruz ve Gümüşhane Valiliği'ne bu güzel rota bilgilerini derlediği için teşekkür ediyoruz.

Güzel fotoğraflar için, Süleymaniye'nin sunduğu konu zenginliğine güvenerek rastgele çekimler yapabileceğiniz gibi, küçük ön hazırlıklar yaparak, bu eşsiz mekânda geçireceğiniz zamanı bir fırsata da dönüştürebilirsiniz. İşte size Süleymaniye fotoğraf yürüyüşü için, farklı köken, gelenek ve inançlara sahip insanların bir arada yaşadıkları bu konutlara ve sokaklara dair, emin olun bilmediğiniz ve hatta tahmin bile etmediğiniz ilginç bilgilerle karşılaşacaksınız. Süleymaniye evlerinin 90'lı yıllarda Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edildiğini okumadan bilemezsiniz. Yürüyüş sırasında nelerle karşılaşabileceğinizi önceden bilmeniz önemli avantajlar sağlar.

Öğreneceğiniz ilginç bilgiler, etkinlikte geçecek saatleri daha iyi değerlendirmeniz için size önemli fikirler verecektir. Güzel fotoğraflar yakalayabilmek için önceden kafanızda basit bir plan yapabilirsiniz. Daha çok hangi tür çekimlere yönelmek istiyorsunuz? Gezi, sokak, mimari, iç mekân, portre, doğa, manzara? Süleymaniye'de hepsine imkân bulabilirsiniz, ancak dikkatinizi bir veya birkaç alana vererseniz, daha çarpıcı sonuçlar elde edebilirsiniz. Daha önce görüp beğendiğiniz, farklı mekânlarda çekilmiş, farklı içerikli fotoğraflardan esinlenebilirsiniz. O fotoğrafları bu kadar güzel kılan öğeleri, renkleri, pozlamayı, inceleyin, inceliklerini keşfedin. Özellikle kompozisyona, bakış açısına ve nesnelerin fotoğraf karesi içindeki yerleşimine ve büyüklüklerine dikkat edin. Ön planda veya arka planda hangi öğelere yer verebileceğinizi hayal edin. Çekim yapacağınız mekânın dokusuyla uyumlu veya kontrast oluşturabilecek renklerin hangileri olduğunu belirleyin. Bilgi paylaştıkça eksilmez, tam aksine çoğalır. Çekim öncesinde, yürüyüşe katılacak arkadaşlarınızla karşılıklı fikir alış verişinde bulunmak daha verimli saatler geçirmeniz için önemli kazançlar sağlar.

KAYNAK: GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ – 25.06.2021